

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Cursus Theologico-Moralis

Ad usum Tyronum elucubratus, Et in Quotidianis Prælectionibus

Quoad ea, quæ Moralis Theologia disputat de Legibus, de Præceptis
Decalogi, de Restitutione, ac de Contractibus

Viva, Domenico

Patavii, 1723

Art. III. An sit validus Contractus per errorem, dolum, aut metum
celebratus, vel sine solemnitatibus Juris?

urn:nbn:de:hbz:466:1-40673

rio, & interim donans moriatur, teneatur (ut ostendit Molin. disp. 263.) ad duplicem restitutionem, alteram donatario, ut patet, alteram hæredibus donantis, quia donatio non fuit acceptata, & mandatum morte mandantis expirat; unde res donata in tali casu debetur hæredibus donantis. Verum ad hanc secundam non obligant ante sententiam iudicis Laym., & alii apud Dian. part. 6. tract. 7. resol. 4. putantes donantem cessisse juri suo, & gratiam illam esse jam factam donatario. Notat demum Laym. cap. 26., mandatum ad pias causas non expirare morte mandantis, sicut non expirat mandatum de danda dote puellæ, ex leg. *Si ego, de fure dotium*, ob specialem favorem dotis.

ARTICULUS III.

An sit validus Contractus per errorem, dolum, aut metum celebratus, vel sine solemnitatibus Juris?

- I. Error potest esse vel circa substantiam rei, vel circa qualitates. Dolus vel potest dare causam Contractui, vel potest incidere in Contractum. Metus potest esse vel a causa necessaria, vel a libera, vel incuti ad extorquendum Contractum, vel ad alium finem; Potest etiam esse iustus, vel iniustus, levis, vel gravis.
- II. Error circa substantiam invalidat Contractum, siue talis error sit Antecedens, seu inducens ad contrahendum, siue sit Concomitans, quatenus etiam errore deprehenso adhuc Contractus fieret, quamvis ad hunc non inducat.
- III. Error circa accidentia universim Contractum non invalidat, (ut nec Contractum Matrimoniale,) dummodo dolus ab altero proveniens

non det causam Contractui; tunc enim Contractus rescindibilis esse rescindendus ad arbitrium decepti. Quod si quis expresse dicat se nolle contrahere, si erret circa qualitates expositas, tunc etiam Contractus Matrimonialis esse irritus, necnon Professio Religiosa.

- IV. Dolus circa substantiam multo magis, quam error huiusmodi irritat Contractum. Dolus vero circa qualitates dans causam Contractui, si proveniat ab altero Contrahente, est irritandus ad arbitrium decepti; secus vero si proveniat a tertia persona; qua tamen tenetur damnum resarcire.
- V. Non datur obligatio adimplendi Contractum initum per dolum circa qualitates a tertia persona provenientem, si ex altera parte nondum sit adimpletus. Nec Sponsalium Contractus obligat, si notabilis mutatio aut superveniat, aut de novo appareat.
- VI. Si Contractus per dolum ab altero Contrahente provenientem dans causam Contractui esset iuxta probabilem opinionem irritus, teneretur deceptor solum ad damnum compensandum; secus si esset irritandus.
- VII. Contractus per dolum incidentem in Contractum celebratus non est irritus, sed irritandus ad arbitrium decepti.
- VIII. Dolus, ac error circa causam finalem irritant promissionem, & donationem: Secus vero si sint circa causam impulsivam. Hinc ad restitutionem tenetur pauper, qui paupertatem simulans, magnam obtinet eleemosynam; Secus vero si parvam.
- IX. Votum simplex pariter irritum est, si emissum sit per dolum versantem circa causam finalem; non tamen votum solenne, sicut nec Matrimonium.

X. Uni-

- X. *Universim est iure natura validus Contractus per metum gravem celebratus ad illum extorquendum, licet sit rescindibilis; iure tamen saltem positivo Matrimonium sic contractum est irritum; sicut etiam Professio Religiosa. Sic pariter Sponsalia, Renunciatio Beneficii, Donatio, Testamentum, Legatum, & similia.*
- XI. *Si tamen metus sit iustus, aut si sit iniustus, sed non incussus ad Contractum extorquendum, neque irritus est contractus, neque irritandus: Sicut neque si levis sit metus iniustus ad Contractum extorquendum incussus. Quid de metu reverentiali, ac de precibus importunis?*
- XII. *Probabile est, invalidum esse Matrimonium initum cum metu levi injuste incusso ad illud extorquendum.*
- XIII. *Contractus, deficientibus solemnitatibus juris substantialibus, (sine quibus scilicet Contractus annullatur,) non solum est irritus in foro externo, sed etiam probabiliter in foro conscientia. Nec quia cessat aliquando finis legis inducentis formam Contractus, ideo tunc cessat ea lex obligare. Testamentum tamen, deficientibus solemnitatibus, solum pro foro externo est irritum.*
- XIV. *Hinc probabiliter est, restituenda esse, qua per Contractum gratiosum accepta sunt sine solemnitatibus substantialibus; Et Contractus minorum esse irritos sine auctoritate Curatoris; Contra vero legata in testamento minus solemniter relicta solvenda esse.*
- I. **R**ecolenda quæ fusc alias annotavimus, præsertim in Opusculo de Principiis Moralitatis. Primo errorem, seu ignorantiam vel contingere circa substantiam Contractus, ut si Contrahens credat unam rem e-
- Pars IV.

mere, verbi gratia vinum, & emat aliam, puta aquam; Vel contingere circa qualitatem, & accidentia, ut si credens emere equum strenuum, & robustum, emat ignavum, & pigrum. Secundo, dolum vel dare causam Contractui, quando scilicet contrahens non contracturus esset deprehenso dolo; Vel incidere in Contractum, quando scilicet deprehenso dolo Contractus fieret, quamvis non ita libenter; esto aliquando idem dolus respectu Titii possit dare causam Contractui, & respectu Caji incidere in Contractum; ut si vendatur equus quindecim annorum, & dicatur esse septem annorum, & Titius non empturus esset, Caju vero esset illum empturus, quamvis minori pretio, dolo deprehenso. Tertio, Metum esse vel iustum, vel iniustum; Vel incuti a causa extrinseca necessaria, vel a causa libera; Vel inferri ad extorquendum Contractum, vel ad alium finem: Demum vel esse levem, vel gravem, itaut ad metum gravem reducatur metus reverentialis, si sit conjunctus cum minis, vel verberibus; necnon preces importunæ Superiorum, ut notat Dian. part. 2. tract. 3. Miscel. resol. 20.

II. Quæritur nunc primo, An Contractus per errorem celebratus sit validus?

Respondeo, & dico primo; Error circa substantiam irritat Contractum; Verbi gratia, si emisti vitrum loco gemmæ, irrita est emptio: Et ratio est, quia deficit consensus essentialiter requisitus ad Contractum; etenim ex leg. Per errorem, ff. de jurisdictione omnium iudicum, Nihil est magis contrarium consensui, quam error, scilicet circa substantiam. Idque non solum verum est in Contractu oneroso, sed etiam in gratuito, puta in donatione, promissione, necnon in voto; Nec solum verum est si error circa substantiam sit antecedens, sed etiam si sit conco-

B mi.

mitans. Dicitur autem error Antecedens, quando inducit ad Contractum, qui deprehenso errore non fieret. Dicitur Concomitans, quando non inducit ad Contractum, sed ita illum comitatur, ut deprehenso errore adhuc Contractus fieret: Verbi gratia, si ex errore pro auro emeris gemmam non inductus ad emendum ex tali errore; nam etiam emisses, detecto tali errore circa substantiam. Ratio dicti est, quia ad valorem Contractus requiritur consensus absolutus actu existens; atqui in casu nostro consensus absolutus non datur, (eo quod error etiam concomitans circa substantiam tollat consensum,) sed solum daretur consensus, si deprehenderetur error; ergo in casu nostro cum errore concomitante non stat validitas Contractus. Sic si quis ducat ex errore Teresiam putans esse Bertam, quamvis etiam contraxisset cum Teresia, si errorem deprehendisset, adhuc de facto matrimonium factum cum Teresia est nullum, quia non habetur absolutus consensus, sed solum conditionatus erga illam, & error concomitans est circa substantiam.

III. Dico secundo, Si error sit circa accidentia, Contractus est validus; ut si emas equum, quem putas septem annorum, & invenias illum esse quindecim annorum; dummodo dolus non det causam Contractui, seu non inducat ad contrahendum, ut mox dicemus. Ratio est, quia cum huiusmodi errore circa qualitatem stat consensus; ut constat in matrimonio, quod certum est esse validum, si quis contrahat cum Berta putata virgine, & nobili, quamvis deinde inveniat illam defloratam, & ignobilem.

IV. Queritur secundo, An sit validus Contractus celebratus per dolum? Respondeo, & dico primo, certum esse, quod Contractus celebratus per dolum circa substantiam sit irritus;

Si enim est irritus talis Contractus celebratus per solum errorem sine dolo, a fortiori si errori, seu ignorantia decepti adjungatur dolus deceptoris.

V. Dico secundo, contractus celebratus per dolum circa qualitates dantem causam contractui, ubi dolus proveniat ab altero contrahente, est irritandus ad arbitrium decepti, ita ut huic competat actio ad contractum rescindendum, & deceptor teneatur in conscientia omne damnum resarcire. Ita Laym., Less., Con., & alii: Quamvis Bonac. cum aliis putet, contractus bonæ fidei non solum esse irritandos, ut constat, ratione doli, sed etiam irritos; non quidem jure naturæ, ut patet, (aliter huiusmodi matrimonium non esset validum,) sed jure positivo; Certum tamen est, quod tam contractus matrimonialis, quam Professio Religiosa, nec irrita sunt, nec irritanda, nisi dolus dederit causam illis; quia cum importent statum perpetuum, non præsumitur deesse consensus debitus, nisi dolus sit circa substantiam, vel nisi expresse quis dicat se nolle contrahere, si circa talia accidentia erret. Præterquamquod matrimonium cum sit ex Christi institutione indissolubile, non potest esse irritandum.

Dico tertio, Quando dolus circa qualitates dans causam contractui non provenit ab altero contrahente, sed vel a tertia persona, vel a propria opinione, qua contrahens seipsum decipit, tunc Contractus est validus, ut docent communiter contra Medin. apud Trull., cum non desit sufficiens consensus, quamvis deceptus habeat actionem contra tertium, a quo fuit deceptus; & decipiens tenetur omnia damna resarcire.

Neque obstat, quod in leg. *Ea vero, ff. Pro socio* dicatur: *Societatem dolo initam non esse validam*; unde videtur

dentur jure positivo eſſe irriti Contractus per dolum celebrati.

Nam, ut notat Trull. lib. 7. cap. 17. diſp. 13. num. 5., in jure, quod irritandum eſt, ſæpe dici ſolet irritum; quia poteſt deceptus reddere Contractum irritum.

Notandum tamen, quod ſi contractus invincibiliter fuit deceptus a tertia perſona, & dolo circa qualitates dedit cauſam contractui, non tenetur contractum adimplere, ſi ex altera parte non eſt adhuc adimpletus. Ita Bonac. ex Leſſ., & Sanch. Et ratio eſt, quia hæc videtur eſſe tacita contrahentium intentio, quod nolint cognita deceptione contractum implere: Et ideo Sponſus non tenetur ad matrimonium celebrandum, poſtquam cognovit aliquid adeſſe, quo ab initio cognito ſponſalia non celebraret. Præterquamquod non eſt obligatio implendi contractum, quando ſupervenit notabilis mutatio; In jure autem idem eſt notabilem mutationem de novo apparere, ac de novo advenire.

VI. Ex quibus deciditur quæſtio illa, An deceptor teneatur ad implendum contractum, cui doloſus dedit cauſam, ſi deceptus adhuc cognito dolo velit illum perficere?

Reſpondeo enim, quod ſi contractus per dolum celebratus ſit validus, & ſolum poſſit exceptione doli elidi, ſeu ſolum poſſit ad arbitrium decepti irritari, procul dubio teneatur deceptor implere contractum, ſic volente decepto: Talis eſt probabiliter Contractus, quando doloſus ab altero contrahente provenit, & dat cauſam contractui, juxta ſententiam noſtram in ſecunda concluſione, & talis eſt Contractus celebratus per dolum incidentem in contractum, ut dicemus in quarta Concluſione. At ſi vera eſſet ſententia Bonac. adducta in ſecunda Concluſione, quod contractus bonæ

fidei celebratus per dolum dantem illi cauſam ſit jure positivo irritus, dicendum cum eodem Bonac., Leſſ. cap. 17. num. 32., Sanch. contra Molin. diſp. 352. num. 8. deceptum teneri ſolum ad reſarcienda damna, eo quod decipiendo peccaverit contra juſtitiam; non vero teneri ad perficiendum contractum ante Judicis ſententiam, quia Contractus onerofus fert obligationem mutuam; ergo cum deceptus non obligetur, nec obligabitur decipiens vi contractus.

VII. Dico quarto, contractus celebratus per dolum incidentem in contractum (quem numero primo explicavimus) eſt validus in utroque foro, ex leg. *Et eleganter, de Dolo*; Et ratio eſt, quia habetur ſufficiens conſenſus, nec a Jure irritatur: Tenetur tamen decipiens damna reſarcire, & deceptus poteſt ad arbitrium contractum reſcindere. Quare ſi ematur vinum, quod vendens falſo dicit eſſe plurium annorum, vel talis loci, tenetur deceptor damna reſarcire, ſi ſit deterioris conditionis; Quod ſi ſit æque bonum, vel æqualis valoris, ac ſi eſſet plurium annorum, vel talis loci, non peccabit mortaliter decipiendo, nec tenebitur ad ullam reſtitutionem, quia emptor non graviter læditur: At ſi emptor minori pretio eſſet tale vinum apud alios empturus, ſi cognoviſſet deceptionem, tenetur decipiens reſarcire hoc lucrum ceſſans, quamvis vinum, quod vendidit, juſto pretio rigoſo vendiderit; Ratio eſt, quia dolo, & mendacis fuit cauſa injuſta efficax, quod tale lucrum ementi ceſſaret. Notat tamen Molin. diſp. 352. num. 18., quod ſæpe mercatores mentientes, & juramento affirmantes rem, quam vendunt, pluris valere, vel carius emiſſe, &c., excuſentur ab ulla reſtitione; quia emens non ſolet talibus dictis fidem adhibere, cum ea ſit conſuetudo mercatorum; Unde cum

non augeatur pretium ratione talis mendacii, & doli, non confurgit obligatio restitutionis.

VIII. Dico ultimo, promissio, & donatio sunt irrita, si dolus, seu error circa causam finalem interveniat; (quo scilicet errore cognito promissio, & donatio non fierent) Contra vero valida sunt, si dolus sit circa causam impulsivam; quo scilicet cognito fierent quidem, sed non ita libenter, vel tam cito. Ita Bonac., Less., & alij communiter.

Unde fit, quod accepta per simulationem, & dolum versantem circa causam finalem, seu motivam, sint restituenda, cum absit animus donandi; Et ideo communiter docent apud Dian. part. 5. tract. 7. resol. 21., quod qui accepit eleemosynam magnam fingendo paupertatem, vel consanguinitatem, teneatur illam restituere vel danti, ut putat Molin., Less., & Bonac. hic, vel aliis pauperibus, aut piis operibus, ut docet Navar., & Sot., eo quod videatur res illa pauperibus consecrata. Ratio est, quia quando eleemosyna est magna, dolus praesumitur versari circa causam motivam: quando vero est parva, non datur obligatio restitutionis, quia dolus est circa causam impulsivam.

Quamvis enim verum sit, quod cognito dolo, eleemosyna non data fuisset, non tamen censetur deceptus, quod velit obligare decipientem in re parva ad restitutionem; quia talis eleemosyna censetur data potius titulo charitatis, & pietatis, quam paupertatis, ut docet Granad. apud Dian. loc. cit.; unde causa finalis eleemosynae subsistit: Et propter eandem rationem docent communiter apud Bonac. hic punct. 3. §. 2. num. 13., quod si Episcopus conferat Beneficium Clerico idoneo, sed affecto talibus defectibus, quos si cognosceret Episcopus, Beneficium non conferret, talis collatio est

valida, quia subsistit causa finalis collationis, quae est idoneitas Clerici; Alioquin omnes fere Contractus essent conditionati, & invalidi, quia fere semper quaedam ignorantur, quibus cognitis, Contractus non fierent.

IX. Ex dictis sequitur, irritum esse votum simplex emissum per dolum versantem circa causam finalem, cum desit animus se obligandi: Contra vero votum solemne, uti etiam matrimonium est validum, etiamsi error sit circa causam finalem, ut saepe diximus; quia cum ferant statum perpetuum, postulant, quod non irritentur per talem dolum; Sicut nec per metum levem injuste incussum ad ea extorquenda irritari possunt, ut ceteri contractus.

X. Queritur tertio, An Contractus per metum celebratus sit validus?

Respondeo, & dico primo: Contractus celebratus per metum sive levem, sive gravem injuste incussum ad ipsum extorquendum jure naturae validus est; eo quod metus non tollat consensum sufficientem ad contrahendum; sicut non tollit consensum sufficientem ad peccandum; Potest tamen irritari ad arbitrium ejus, qui metum gravem per injuriam passus est, sive metus incussum fuerit ab altero contrahente, sive a tertio, ut communiter docent ex cap. 2., & 4. *De his, quae vi*, cum aequitas id requirat. Excipiuntur tamen quidam casus; Nam saltem jure positivo invalidum est matrimonium celebratum per metum gravem injuste incussum ad illud extorquendum, ut communiter docent; Esto nonnulli putent esse irritum etiam jure naturali. Secundo, sunt irrita sponsalia, ut putat Bonac., & Sanch. contra Con., Hurtad., & Perez, qui putant esse solum irritanda. Tertio, Jurisdictio per talem metum extorta videtur irrita ex Sylvest., quamvis Bonac., & Less. putent probabilius, solum

lum in aliquibus caſibus, puta in abſolutione cenſuræ, eſſe irritam. Quarto, renunciatio Beneficii, ſicut etiam donatio, & promiſſio, necnon quæ vim habent donationis, ut remiſſio debiti, legatum, & teſtamentum, ſunt irrita, non quidem jure naturæ, ut putant Pont., & Medin. apud Dian. part. 2. tract. 5. miſcel. reſol. 108., ſed jure poſitivo, ex Reginald., & Rebel.; quamvis multi doceant eſſe ſolam irritanda, & teneri ſolum ad reſtitutionem, qui metum injuſiſe in-
cuſſit.

XI. Dico ſecundo: Contractus celebratus per metum etiam gravem juſte incuſſum ad illum extorquendum, nec irritus eſt, nec irritandus; quia nulla intercedit injuria, ut ſi quis metuens, ne a Judice damnatur propter ſtuprum, promittat Bertæ matrimoni-
um, vel dotem: Idem dicas ſi metus incutiatur injuſte ad alium finem, & Contractus ſponte eligatur tanquam medium ad evadendum metum, ut ſi captus a latrone promittas matrimonium, vel dotem Bertæ, ut te liberet.

Dico tertio: Contractus celebratus per metum levem injuſte incuſſum ad illum extorquendum non videtur reſcindibilis, ne in foro quidem conſcientiæ: Et extorta tali metu probabiliter videntur non eſſe ſub obligatione reſtituenda. Ita Medin., Baſil., Perez de Matrim. diſp. 57. ſect. 6. cum Tambur. loc. cit., & Dian. part. 3. tract. 5. reſol. 117. contra Leſſ., Pal., Sanch., & alios; Et ratio eſt, quia metus levis facile repellitur poſteſt; unde ſi quis cum tali metu conſentit in Contractum, non præſumitur ex vi metus, ſed ex propria libertate conſentire. Hinc fit, quod in ſententia illorum, qui dicunt apud eundem Tambur., ſolas importunas preces aſſerre metum levem, & metum reverentialem eſſe levem, non tenetur ad reſtitutionem, qui aliquid ex Contractu per talem metum

celebrato accepit: Verbi gratia ſi mulier, vel filius, vel ſubditus, Marito; Parentibus, Superiori per metum reverentialem, aut importunis precibus ducti aliquid promittant, vel hæreditatem renuncient, vel fidejubeant ſolvere legata, &c.

Quia tamen probabilis etiam eſt (& me judice probabilior, ut ſuſe oſtendi in Opusculo de Principiis moralitatis quæſt. 6. art. 3.) ſententia oppoſita Leſſ. lib. 2. cap. 17. dub. 2., Pal., Sanch., lib. 4. diſp. 9. Laym. cap. 6. putantium tali metu extorta reſtituenda eſſe, ac poſſe metum levem paſſis ſuccurri auctoritate Judicis, ut reſcindatur Contractus, (quamvis non detur actio ad reſcindendum Contractum, niſi quando metu gravi celebratus eſt ad vitandas lites; ut nec datur actio, quando læſio eſt infra dimidium,) ac eoſdem poſſe in foro conſcientiæ propria auctoritate illos reſcindere, dummodo relaxatio a juramento forte præſtito petatur; ideo probabile etiam eſt, uxorem, filium, ſubditum non teneri ſtare iis contractibus; Immo ſi quid forte ex vi illorum ſolvant, poſſe clam compenſare, ſi alia via non poſſint illud recuperare; Et is, qui aliquid ex iis contractibus accepit, tenetur juxta hanc ſententiam in conſcientia illud reſtituere.

XII. Addit Tambur., probabile eſſe ex Lug., quod matrimonium celebratum cum metu levi injuſte incuſſo ad illud extorquendum invalidum fit in foro conſcientiæ, eo quod jura requirant ad matrimonii validitatem conſenſum plene liberum. Sed probabilius eſt ex Sanch. eſſe validum; quia metus levis non tollit perfectam libertatem, eo quod facile depelli poſſit.

XIII. Quæritur quarto, An validus fit Contractus celebratus ſine juris ſolemnitatibus?

Reſpondeo, ſolemnitates juris alias eſſe ſubſtantiales, ſine quibus ſcilicet
Con-

Contractus a jure irritatur, vel quia contrahentes redduntur inhabiles ad contrahendum, vel quia Contractus sine illis non solum prohibetur, sed etiam annullatur; Alias vero esse accidentales, quæ scilicet non tollunt validitatem contractus. Hinc aperte sequitur, quod contractus tunc solum fit invalidus, quando sine solemnitatibus substantialibus celebratur: Sicut enim contrahentes apponere possunt conditiones aliquas, sine quibus non obligantur, ita Princeps potest formam juris stabilire propter bonum commune apponendo conditiones aliquas substantiales, sine quibus obligatio non inducatur.

Dubitatur solum, Utrum in foro tantum externo talis contractus sit invalidus, an etiam in interno? Censeo equidem cum Bonac., Azor., Lefs. lib. 2. cap. 19. num. 35., quod hujusmodi contractus sint universim invalidi etiam in foro conscientiæ. Sed excipitur testamentum, tam ad pias causas factum, ut communiter docent, quam ad causas non pias, ut verius docet Lefs., & Molin. contra Bonac., & alios; ejus enim solemnitates videntur solum pro foro externo requiri, ut probat Lefs. loc. cit. Et ratio disparitatis videtur esse, quia alii contractus, si sunt invalidi ex defectu solemnitatum, facile possunt iterari; testamentum vero raro iterari potest ob imminentem mortem Testatoris. Molin. tamen, Sot., Reginald., & alii probabiliter putant non solum testamentum, sed etiam alios contractus esse validos in foro conscientiæ, si adsint requisita jure naturæ, etiamsi desint solemnitates juris substantiales; dummodo lex non reddat expresse irritum contractum in foro conscientiæ; Sicut Trident. reddit etiam in foro conscientiæ irritum matrimonium sine Parocho, & testibus; Sed communius rejiciuntur, quia dum lex ir-

ritum reddit contractum sine solemnitatibus, eo ipso adimit contrahentibus potestatem se obligandi, ut docent communiter de Matrimonio clandestino; & ideo contractus sine solemnitatibus juris. invalidi sunt in foro conscientiæ.

Neque dicas, quod cessante sine legis in casu particulari cessat lex; finis autem stabiliendi solemnitates in contractibus est, ut adimantur fraudes; ergo sublatis fraudibus, contractus in foro conscientiæ est validus.

Nam primo transmissa majore, negatur minor; non enim finis solemnitatum est, ne adsint fraudes, sed ne adsit periculum fraudum, (ut docet Bonac. hic,) quod nunquam cessat. Secundo falsum pariter est, quod cessante sine legis inducentis formam substantialem contractus, vel inhabilitatis aliquem ad contrahendum, ea lex cesset; lex enim, quæ inducit formam, pertinet ad essentiam contractus; unde sicut sine forma substantiali ruit compositum; ita ruit contractus sublata forma stabilita a lege: Hac de causa matrimonium inter consanguineos est nullum ante dispensationem, quamvis detur causa ad dispensandum, seu quamvis in aliquo casu cesset causa, ex qua inductum fuit impedimentum dirimens consanguinitatis, unde possit dispensari; Sic etiam Professio Religiosa nulla est ante annos a jure præfixos, &c.

XIV. Hinc sequitur primo, quod accepta per contractum gratuitum sine solemnitatibus substantialibus celebratum juxta probabiliorem sententiam restituenda sint ante judicis sententiam; quia nullo justo titulo retineri possunt: Accepta vero per contractum onerosum retineri possent titulo compensationis. Secundo sequitur, contractus Minorum, & Pupillorum de re immobili, vel pretiosa esse irritos, si celebrentur sine auctori-

rate Curatoris, vel Tutoris; quia jurata irritant tales contractus. Tertio, ex eo, quod testamentum, ut diximus, deficientibus solemnitatibus solum pro externo foro sit irritum, sequitur juxta hanc probabiliorē, & communiorē sententiam, quod hæres ab intestato teneatur in conscientia dare hereditatem hæredi instituto in testamento minus solemnī, & solvere legata in tali testamento relicta, modo constet de voluntate Testatoris. Unde fit, eum, cui res aliqua legato relicta est in testamento minus solemnī, posse uti compensatione occulta, quando aliter id consequi non potest. Quomodo autem possit hic legatarius uti compensatione occulta, cum debitum sit solum probabile, probabilitate tamen circa jus, non circa factum, (sicut etiam in nonnullis aliis similibus casibus) fusc expendimus in superiori tractatu de restitutione quæst. 6. art. 3. num. 12. juxta doctrinam Cardinalis de Lugo dissp. 16. de Just. sect. 5., Lessii cap. 19. num. 23. Molin., Granado, & aliorum apud P. Andream Zuccherium in suis valde eruditiss. Decisionibus Patavinis casu 2. Mensis Martii.

ARTICULUS IV.

Utrum juramentum confirmet contractus.

- I. *Juramentum confirmare contractum est vi juramenti dare jus alteri, & actionem adversus juramentem propter contractum caseroqui irritum jure positivo.*
- II. *Juramentum additum contractui irritum jure naturali in multis differt a juramento addito contractui irritum jure positivo.*
- III. *Universim contractus jure positivo sive Civili, sive Canonico irriti juramento confirmantur.*
- IV. *Non confirmantur tamen juramento*

contractus jure positivo irriti, si metu injusto aut ipsi contractus, aut juramentum superadditum extorqueantur.

- V. *Indiget relaxatione facta a Prelato hujusmodi juramentum, ut non servetur.*
- VI. *Votum simplex metu extortum non indiget relaxatione, ut non servetur; secus vero juramentum. Illud quippe ex traditione Ecclesie est irritum, non vero istud.*
- VII. *Juramentum metu injusto extortum superadditum Contractui, qui a lege irritatur propter bonum commune non obligat, nec indiget relaxatione, ut non servetur. Tale est juramentum additum matrimonio, ac sponsalibus metu injusto extortis, necnon Professioni Religiosæ; & probabiliter etiam Voto Religionis.*
- VIII. *Quinam possit relaxare isthac juramenta addita contractibus? Regulares privilegiarii quamvis possint vota etiam jurata commutare, non possunt tamen hac juramenta relaxare.*
- IX. *Quanam causa requiratur, ut licite hac juramenta relaxentur?*

IMplexe nimis a Doctoribus quæstio isthac discutitur. Equidem in Opusculo primo de Principiis Moralitatis quæst. 7. abunde, ac pro modulo meo dilucide exposui, quæ hac de re a Theologo morali non videbantur ignoranda. Hic summatim nonnulla perstringimus.

Quæritur itaque primo, Quid sit juramentum confirmare contractus?

Respondeo, tunc juramentum confirmare contractum, quando contractus de se jure positivo irritus, atque adeo ne in foro quidem interno obligans, superveniente juramento de eo servando, redditur obligatorius non solum in conscientia, sed etiam in foro externo, itaut pro hoc foro detur actio